

PETHŐ JÓZSEF

„IGAZ HÍVED ÉS TISZTELŐD”

A HOLNAPOSOK BARÁTJA, KRÚDY GYULA

▲ Krúdy Gyula, Révész és Bíró Fotoműterme, 1908 (Petőfi Irodalmi Múzeum)

1.

Komlós Aladár, *A „szecesszió” körül*, *Valóság*, 1969/12, 75.

2.

Krúdy világa, szerk. TOBIAS ÁRON, Budapest, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 1964, 263.

A századforduló modern irodalma és Krúdy

A legáltalánosabb szinten már az összeköti a holnaposokat és Krúdyt, hogy mindnyájan a századforduló táján induló modern irodalom meghatározó képviselői voltak. A modern jelző itt a legtágabb értelemben értendő, nagyjából úgy, ahogyan ez Komlós Aladár jellemzéséből is kirajzolódik: „A mieink modernnek érezték magukat [...], s a »modern« szót olyan széles értelemben használták, hogy Ady szimbolizmusa éppoly modernnek számíthatott, mint Móricz naturalista vonásai, Babits ideges parnasszizmusa, Kosztolányi festőisége, Szomory áriázása, Szép Ernő dekadens impresszionizmusa stb.”¹ Nos, ilyen értelemben volt modern Krúdy egyedi, stilizáltan romantikus, nosztalgikus-ironikus, lírai stílusa. Nem tarthatjuk véletlennek tehát, hogy erre a közös „modernség-alap”-ra kölcsönös nagyrabecsülés, személyes baráti vonalnak is épültek. Ebben a tekintetben különösen

kiemelendő Krúdynak Ady Endrével, Babits Mihállyal és Juhász Gyulával való baráti-művészi kapcsolata. Az alábbiakban ezekről adok rövid összefoglalót.

Ady és Krúdy

Az általában *A Holnap* és a Nyugat szellemi vezérének tartott Ady és Krúdy a kortársi visszaemlékezések szerint egyaránt nem könnyen barátkozó, mondhatni, ebben a tekintetben „nehéz természetű” ember volt. Ennek ellenére ketjük között különösen mélynek nevezhető, a másik feltétlen tiszteletén, kölcsönös nagyrabecsülésén alapuló barátság alakult ki. A szemtanú barát, Cseregyő Hugó szerint „kölcsönösen nagyon szerették egymást”.² Ady részéről ennek egyik legfontosabb kifejezése a Krúdynak címzett versek. Így a „Krúdy Gyulának küldöm” ajánlással jelent meg *A menekülő lovas* és az *Öregszünk, öregszünk, öregszünk* című költemény. Érdemes megemlíteni, hogy Ady e ver-

► Ady Endre és Babits Mihály a Bibliát olvassák,
fotó: Székely Aladár, 1917 (Petőfi Irodalmi Múzeum)

seiben döntő fontosságúak a Krúdy műveivel is párhuzamot mutató motívumok: az élet megpróbáltatásai, tragikumai ellenében védelmet adó Nő és a Bor.

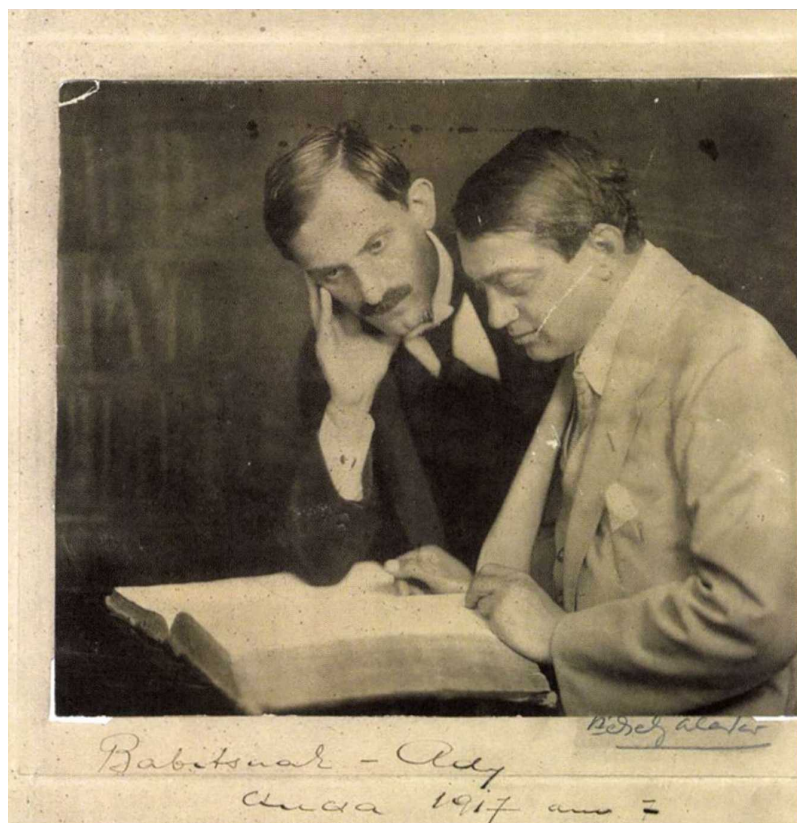
Adjad, én galambom,
Akit most találtam,
Hogy leljek feledést
Két szép, meleg karod
Jó karolásában.

Adjad, pocsék élet,
Hogy ne legyek dőre,
Kocogjon a lovam
Boros, csárdás uton
Vidáman előre.

(A menekülő lovas)

Óh, voltak jók is
Erényben, bűnben,
Kedves, jó, kis asszonyok
Az életünkben,
De öregszünk, öregszünk,
öregszünk.
(Öregszünk, öregszünk,
öregszünk)

Krúdy számos visszaemlékezésben idézte meg közös múltjuk jeleneit, ezek az írások összegyűjtve először 1948-ban, az *Ady Endre éjszakai* című kötetben jelentek meg. Krúdy szövegei élesen pontos képet rajzolnak nemcsak kettejük viszonyáról, hanem Ady személyiségéről is. Csak két igazán tipikus történetet hadd emeljek itt ki, illusztrálva ezt az állítást. Az első az Operaház szfinxével való kaland: egy boros estén Ady, miután meg akarta „lovagolni”, lezuhant a szoborról, de csodával határos módon karcolás nélkül megúsza az esetet. A másik írás az utolsó találkozásukat eleveníti fel. Ennek legalább az utolsó jelenetét érdemes itt idézni, mert mindennél hitelesebben – és Krúdy szimbólumaival

**ADY ÉS KRÚDY A KORTÁRSI
VISSZAEMLEKEZÉSEK SZERINT
EGYARÁNT NEM KÖNNYEN BARÁTKOZÓ,
MONDHATNI, EBBEN A TEKINTETBEN
„NEHÉZ TERMÉSZETŰ” EMBER VOLT.
ENNEK ELLENÉRE KETTEJÜK KÖZÖTT
KÜLÖNÖSEN MÉLYNEK NEVEZHETŐ,
A MÁSIK FELTÉTLEN TISZTELETÉN,
KÖLCSÖNÖS NAGYRABECSÜLÉSÉN
ALAPULÓ BARÁTSÁG ALAKULT KI.**

(szfinx, Halál – pincér, utolsó vacsora) mégis költőien – mutatja Ady és barátságuk, bizalmuk erejét, illetve Ady akkor már tragikus ragaszkodását az élethez, egykori életéhez:

„Csinszka csendesen jelt adott a költőnek a távozáshoz [...]. A költő még egy darabig makacszkodott – mintha

*KRÚDY ÉS BABITS MÉG NEM SZEMÉLYES ISMERETSÉGET,
BARÁTSÁGOT JELENTŐ, HANEM IRODALMI KAPCSOLATA, EGYMÁS
MELLETTI KIÁLLÁSA 1915-BEN KEZDŐDÖTT, AMIKOR BABITS HÍRES
PACIFISTA VERSE, A JÁTSZOTTAM A KEZÉVEL MEGJELENT; A KÖLTŐ
ELLEN MEGINDULT HAJSZÁBAN KRÚDY VOLT OLYAN BÁTOR, HOGY
BABITS VÉDELMEBEN SZÓLALT MEG.*

3. a szfinxet akarná újólag megnyergel-
ni... És a tomboló jókedvből egyszerre
Uo., 604. lezuhant a legnagyobb szomorúság-
ba – mint akár azon a régi éjszakán a
szfinx hátáról...

4. – Talán én is meghalok nemsokára –
mondta olyan hangon, hogy megbor-
zongtunk az asztalnál. Kopogtattak
az ajtón – de még nem a Halál volt, ha-
nem a pincér, aki az üres edényekért
jött.
GÁL István, Krúdy és
Babits összeköteté-
sei, Szabolcs–Szat-
mári Szemle, 1973/3,
55–58.

5. És a távozás közelségét látván a köl-
tő, két karjával magához vont, és a fü-
lembe súgta, hogy senki se hallhassa:
– Gyulám, ez az asszony nem ad ne-
kem bort. Intézd te el, hogy egy két-
literest hazavihessek a télikabátom
zsebében.
Vó. pl. TÉGLAS János,
A Baumgarten
Alapítvány végnapjai,
Múltunk, 2006/1,
231–258.

6. Elintéztem.
TÓBIÁS, i.m., 272.

7. És ezzel vége volt az utolsó
vacsorának.”
L. uo., 273.

Juhász Gyula és Krúdy

A *Holnap* fő szervezője, Juhász Gyula Adyhoz hasonlóan nagy tisztelője, sőt a szintén holnapos Dutka Ákos visszaemlékezése szerint rajongója volt Krúdynak. Erről Dutka egy interjúban Tóbiás Áronnak a következőképpen nyilatkozott arra a kérdésre felelve, hogy Juhász Gyulának mi volt a véleménye a nagy pályatársról, Krúdy Gyuláról:

„Rajongója volt... [...] Az a szegedi Juhász Gyula éppen avval a mélabúval nézte a Tisza partját, mint Krúdy Gyula a nyírségi homokot. [...] Krúdy Gyula volt az egyik bálvány, akit szerettünk,

akit dajkáltunk, olvasgattuk, akiről beszélgettünk, ha összeültünk.”³

Juhász szintén írt Krúdynak ajánlott verset, a *Krúdy Gyulának* címűt. Ez valóban azt a rajongó csodálatot fejezi ki, amelyről Dutka Ákos beszélt.

Babits és Krúdy

Krúdy és Babits még nem személyes ismeretséget, barátságot jelentő, hanem irodalmi kapcsolata, egymás melletti kiállása 1915-ben kezdődött, amikor Babits híres pacifista verse, a *Játszottam a kezével* megjelent; a költő ellen megindult hajszában Krúdy volt olyan bátor, hogy Babits védelmében szólalt meg.⁴ Később, amikor Babits és Móricz veszi át a Nyugat szerkesztését, Krúdy már a folyóirat leginkább megbecsült munkatársainak egyike.

Kettejük kapcsolatának történetében kiemelkedő szerepe van a Baumgarten-díjnak is. Baumgarten Ferenc végrendeletével a múlt századi magyar irodalom legjelentősebb magánalapítványát teremtette meg, melynek vezetését és működési szabályainak kidolgozását Babits Mihályra és dr. Basch Lóránt ügyvédre bízta.⁵ A díjat először az alapító 1927-es halála után, 1928-ban adták át. Basch visszaemlékezése szerint „Babits képzeletében kezdettől fogva úgy élt Krúdy Gyula írói alakja mint akinek igénye lehet elsők között a Baumgarten-díjra.”⁶ Nem véletlen tehát, hogy a megelőző hosszas kuratóriumi tanácskozások után a második év díjazottjainak egyike valóban – az akkor már nagybeteg és nagyon szegény – Krúdy lesz.

Krúdy 1930. január 19-én kelt levelében⁷ köszönte meg Babits támogatását:

Juhász Gyula Krúdy Gyulának

Gordonkahangján sírvavigadásnak
Mesélsz nekünk igaz magyar mesét,
Hogy megszépül szavadra mind a bánat
S tündéri távlat lesz a messzeség.

Mágus szemeddel múltból feligézed
Az elporlott víg gavallérokat
És mosolyognak újra régi szépek,
Kiket már csöndes, vén őskert fogad.

A te szavadra, édes bús szavadra
Sírjából támad a vörös apát
És fölharsog holt magyarok haragja
És újra zúg az ősi, szittyva vád.

Te simogatod hangod bársonyával
Megint életre Zoltánkát, szegényt
És Júliát, selyemben és topánban
S magyar múltunk sok bús kísértetét.

Mesélj, mesélj, duruzsolj és dörömbölj,
Magyar szemöldökfánál magasabb,
Mesédre hadd csituljon és örüljön
A magyar árva, aki csonka, rab.

Gordonkahangján sírvavigadásnak
Csak mondj tovább igaz magyar mesét,
Így vége lesz tán majd az éjszakának
S hajnalra pirkad majd e szürkesség!

Igen tisztelt Uram,
nem tudom, hogy mely napon lesz alkalom Önnek személyesen megköszönni irántam érzett, felejtetetlenül jólesett rokonszenvét, – az egészségemmel még néha nem diszponálhatok úgy, mint az érzésemmel. Ha nem is jöhetnek Önhöz nagyon rövid idő alatt, mint ahogy szeretnék, arra kérem, hogy ha eszébe jutok, ne gondoljon neveletlen fráternek, csak egy izgatott ifjúnak, aki most nem találja a szavakat, hogy köszönetet mondjon azért az erkölcsi és anyagi kitüntetésért, amely az Ön akarata folytán a Baumgarten-örökségből érte.
Tiszteletteljes üdvözléssel, igaz híve
Krúdy Gyula
Margitsziget, 1930. január 19.

Egy későbbi, 1932-ben írt rövid levélben⁸ már személyes, tegező hangnemben szól Babitshoz:

Kedves Mihály,
ha bármiben, a Nyugat ügyeiben szolgálataodra lehetnék, parancsolj velem,
jó híved
Krúdy Gyula
Budapest, 1932. febr. 9.
III. Templom u. 15.

Babits nála szokatlan gyorsasággal, azonnal válaszolt,⁹ a gyorsaság mellett a levél tartalma, stílusa is hűen tükrözi Krúdy iránt érzett nagyrabecsülését, amelyet joggal tarthatunk kölcsönösnek Krúdy és az egykori holnapos, sőt a holnaposok között:

Nagyságos Krúdy Gyula író úrnak
Budapest

8.
Közlő GAL, i.m., 58.

Kedves Barátom!
Szíves soraidd igen nagy örömet okoztak nekem és megerősítettek bizalmamban. Nagyon kérelek, támogasd írásaiddal a Nyugatot, amelyet igazán csak közös nagy erőfeszítés tehet azzá a mai áldatlan viszonyok közt, amivé lennie kell.
Sokszor üdvözlöl igaz híved és tisztelőd
Babits Mihály

9.
Vö. uo.

▲ Juhász Gyula nagyváradi portréja Dutka Ákos költő máriaremetei otthonában, a családnak dedikálva, 1910 (FORTEPAN/Hunyady József)